

Gabriel Tuderus

Twå Berättelser Om Lapparnes Omvändelse Jfrån Deras fordna Widskeppelser, och Afguderí

Stockholm, Tryckt i Kongl. Finska Boktryckeriet, på Joh. Arv. Carlbohms bekostnad. 1773.

[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplet tillhör Umeå universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Umeå universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/TuderusG/titlar/OmLapparnesOmwändelse/faksimil?om-boken>

Permanent länk (URN):

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb1763625-faksimil>

1760-18-19-23
L.O. d. d.
Tuderus, G. & Westen, Th. von

Twå berättelser om lapparnes omvändelse
[utg. af Sam Loonbom]. Sthm 1773.
Warmh. 717.

UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
UMEÅ

900419

Twå

Berättelser

Om

Lapparnes Omwändelse

Från

Deras fordna Widsteppelser,

och

Afguder.

[Tuderus, Gabriel & Westen, Thomas red.]

Stockholm,
Tryckt i Kongl. Finska Boktryckeriet,
på JOH. ARV. CARLBOHMS bekostnad.
1773.

Deſſa två Berättelſer, om Lap-
parnas Omvändelſe från deras
fordna Wiſſkeppelſer och Afgu-
deri, hafwa i Kongl. Håf. Conſisto-
rium til öfwerſeende blifwit inlämnas
de: Men ſom deſſa gamla Documenter,
enligt deras företal, icke utgiſwas ſå-
ſom Theologiſka, utan ſåſom Hiſtori-
ſka, ſå finner Conſistorium ſig' därmed
ej egentligen kunna befatta. Dock til
at göra utgiſningen tryggare, åſwen i
anſeende til mer enſaldiga Läſare, har
Conſistorium, på Utgiſwarens åſtun-
dan, meddelt honom en och annan an-
märkning wid några betydeligare ſtäl-
len, at efter behof i Texten eller tillag-
de Noter införas. Stockholm ur Kongl.
Håf. Conſistorium d. 10:de Februarii
1773.

Ad Mandatum

OLOF BERGKLINT.

Not. i Kongl. Håf. Conſist.

Erindran.

Här lämnas Två Berättelser, om
Lappvärnes forna wid skeppelser och
Utguder, samt den möda, som Lä-
rare i Orten haft at utrota desam-
ma. Sedan Prästen Törnæi Be-
skrifning om Tornå och Kemi
Lappmarker, utkommit, behagade
Kongl. Kammar-Herren Wälsörne
Herr THOMAS ODENCRANTZ lämna
mig del deraf; hvarföre de och nu
med ödmjuk tacksamhet, meddelas det
Allmänna, såsom tjenlig till Bihang
wid förenämde Beskrifning, hwilken
wunnit hos våra Landsmän et gan-
ska benåget förtroende.

Berättelserne äro komne ifrån
Biskopens i Linköping, Doctor And.
O. Rhyzelii Bibliothecae. Denne
Svenske Heders-Man, som ej min-
dre är känd för witter och mångkun-
nig

nig i Gåderneßlandets häfder, än såsom wördad Lärare i Församlingen, har fått dem af Årki. Biskopen Doctor *Matthias Steuch*. Den förre är författad af då warande Communi-ster i Enara Herr *Gabriel Tuderus*, som efter år 1682 blef flyttad til Årki. Herde Beställningen i Tornå och dog 1705. Han har insändt den samma til då warande Superintendenten i Hernösand Magister *Pet. Steuchius*, ifrån hwilken den sedan kommit til Hans Son nyssnämde Årki. Biskop. Den senare Berättelsen har ifrån Danska eller Norriska Lappland blifwit inskickad til Superintendenten i Hernösand Magister *Pet. Jonæ Asp*, och sedan likaledes lemnad i Årki. Biskopens händer.

Önkeligt är, at så den ene som den andre af dessa Berättelser, wittna om deras Författares stora nit, at ibland et, af Hedniska willfarelser, samt ifrån uråldriga tider inritade widskapelser, förblindadt Folk, befordra en renad Christendom, så til
fun.

kunskap som utöfning. Huru de skickat sig deruti, berätta de sjelfwe, på et sätt som kan gifwa mycken uplysning i Svenska Ryrko-Historien. Om det icke skedt med alt det saktmod, som i den Heligaste af alla Religioner, genom Guds Råd medför den säkraste öfvertygelse, eller om någre utlåtelse på et eller annat ställe, skulle finnas mera wälmente än warsamme, hoppas jag* at ingen i wår uplysta tid stöter sig derpå. Handlingarne utgifwas icke såsom Theologiske, utan som Historiske, til at fullfölja och genom mindre bekanta Particulariteter närmare utreda Historien om Lapplands forna Inwånarens seder, tanke- och lefnads sätt.

De af Kongl. Hof-Consistorio, efter öfwerseendet af dessa Manuscripter, Höggunstigt meddelte, wackre, Gudelige och til en rätt Guds-fruktan ledande anmärkningar, äro på sina ställen bifogade, samt flerstädes, der nödigt syns, til Christelig erinran återopade. De äro med Bokstäf=

stafwer utmärkte, til skilnad från de öfriga. Någre ställen i förra Relationen, som smakat af Archaisme, eller annars varit mindre noggranne, äro ock rättade. Wid senare Berättelsen äro inge påminnelser gjorde, mer än wid några Danska talesätt, hvilke dock för authenticitetens skull torde vara nödige at bibehålla.

Då jag således äger tillfälle at häruti kunna förnöja de wett-giriga, får jag tillika öka den förteckning på Skrifter, angående Lappland, des Inwånare, Språk och Seder, som börjas des i Företalet til Prosten Tornæi förenämde Beskrifning, med dessa, hvilka jag sedermera lärdt at känna:

I. Utdrag af en Beskrifning öfwer Kusamo Socken i Kimit Lappmark, författad af Magister Elias Lagus, Adj. Pastoris derstädes. Första Stycket. Se Kongl. Wet. Academiens Handlingar 1772, I:sta Quartal. Andra Stycket. Kgl. Betensk. Acad. Handl. 1772 3:dje Quar-

Quartal. Tredj: Stycket. 4:de quartal samma år.

2. Dissert. De cultura mineralium in Lapponia, Reipublicæ admodum profutura. Ups. 1770. Præf. Joh. Låstbom, Resp. Nathan. Fjellström.

3. Kort Försök af Värmare Kunskap och större nytta utaf de ännu ej upodlade Norre Landskaper af Sverige, med deras Naturliga beskaffenhet och lägen; i synnerhet Lappmarken. Stockh. Tryckt hos Direct. L. Salvius 1772. I. Ark. 8:o.

4. Joannis Sajnovics, de Societ. Jesu, Demonstratio Idioma Ungarorum & Lapponum idem esse. Hafniæ 1770 eller 1771.

Denne Auctor, som är född i Ungern, följde år 1769 den Österrikiske Astronomen Maximil. Hell till Wärdöhus at observera Veneris gång förbi Solen, och har under samma

resa märkt den stora likhet imellan
Ungerska och Lappska Språken, som
han sedermera i nämnda Afhandling
beskrifvit.

5. *Dissert. De Convenientia Lin-
guae Hungaricae cum Laponica.* Ups.
1772. 4:o. Præs. Johan Hvre. Re-
spond. Emanuel Joh. Öhrling.

6. *Memoire sur les Samojedes &
les Lapons.* Copenhague, 1771. 44.
sid. med. 8:o.

Stockholm den 16 Febr.

1773.

S. L.

I.

En Kort Berättelse

Genom hwad tilfälle Sodankyle, Sombio, Kuolajerfvi, Kittka och Mansälkä Lappars, i Kiemi Lappmark, Afgudadyrkan, Widseppelse och skrymtaktige Gudstjenst, och hwaruti den består, är worden uppenbar, och huru de äro sedermera til Gud omvändue wordne.

Anno 1669, d. 21 Januarii, tildrog sig, at en min Dräng, Hans Andersson benämnd, ifrån Sodankyle, tillika med sin Fader Anders Hansson, fölgde mig til Enare, at fria efter en årlig Mans, nemligen Nils Sajassons, Dotter, Anna benämnd; til hwilket Giftermål icke allenast Pigans Föräldrar, utan ock hela Byen (efter manieret, som där brukas) gäfwö ja-ord. Hwils

Ken By de andre ofwanbemålte Byar uti
 en sann Guds kannedom och et Christeligt
 lefwerne widt öfwergår, så at alle djefwulste
 konster, som de jämwäl af sina Hedniska
 Förälbrar insupit och en lång tid för gode
 funnit, alt ifrån Sal. Herr Johans Pastoris
 tid förkastat hafwa, och nu, såsom en djef-
 wulst Lära, hata och förfölja. Men såsom
 (hos) desse Enari Lappar denna unga Dräng
 och hela Sodankyle By för denne gamle sur-
 degen höls aldeles suspect, uptäckandes en
 hop af deras grofwa laster, som de under
 en sann Gudstjensts sken lönligen föröfwa,
 och sin tro til sättja; (hwarom jag fram bät-
 tre på sit rätta ställe röra wil); Alltså frå-
 gar Bondens Fader mig omwärdig om råd,
 huru han sig i detta målet förhålla skulle;
 Om han detta mål skal låta gå fram eller
 ej; fruktandes det Sodankyle Lappar skulle
 hans Dotter bedraga ifrån Guds rätta kån-
 nedom, i wantro, förwiflan, eller andra
 sådana grofwa synder föröfwa; Ty kunde
 jag i hastighet intet bättre råd påfinna, än
 at Fadren skulle detta påbegynte werk likwål,
 i HERRANS namn, låta gå fort, emedan han
 dertil sit ja och samtycka gifwit; dock med
 sådan condition, at så framt Brudgummen,
 uti hela Församlingens närvaro, wille ifrån
 den tid lofwa afstå med sådant wederslagge-
 ligt wäsende, skulle honom blifwa efterlåtit,
 at

at tråda i äktenſkap med Nils Sajassons dotter, hwilket han ock, tillika med ſin Fader, offentligen uti Kyrkan, förre ån Gudstienſten beghyntes, med mun och hand lofwade fullfölja, ſom denne här bifogade attelt utwiſar.

Emedan en ärlig och beſtedelig Man, Anders Hanſſon benämnd, ifrån Sodankyle, hafwer til oss Enare Lappar d. 21 Januarii, 1669, anlåndt til den åndan at promovera (*) ſin Son, Hans Anderſſon, til giftermål med en wår medbroders, nemligen Nils Sajassons, Dotter, Anna benämnd; til hwilket giftermål Nils Sajasson, med oss, och wi med honom, hafwa endels wårt ja och ſamtpeke gifwit. Men emedan uti bemålte Sodankyle By brukas Hedniſſ uppenbar wiſſſjeppelle och Afgudadyrkan, ſåſom poſtoreikå, Björneſånger, Trumbor, Offerſtällen, 2c. hwilken hedniſſ ſtyggelſe wi jånnwål tiſſförens brukat hafwa, men ſedan Herr Kyrko: Herden, Sal. Johan Pictovius, oss derföre aſſwarligen ſtraffat, (lårandes oss hålla alt hwad wi i Döpelfen utlofwat hafwa, och ſtrångeligen hotandes oss med ewig förddmelle och helſwettis eld, ſå framt wi icke welle dermed aſſtå) wi alt ifrån den tid ſådan wåſende aſſagt och öſwergifwit; men Sodankyle By icke ſå; Hwarföre hafwer wår Sjåle: ſörja

re,

(*) D. ar: befordra.

re, Herr Gabriel Tuderus, bemäste Hans Andersson med Nils Sajassons Dotter intet welat copulera, eller wi släppa henne ifrån vår By til Sodankyle, förr än Anders Hansson och hans Son måste affsäja sådant djefwulst wäsende, hwilket de med mun och hand-sträckningen offentligen uti Kyrkan, för än Gudstjensten begyntes, utfäste. Och emedan Herr Gabriel hårpå af oss begärer vårt samteliga attestat, kunna wi det honom, samningen til styrka, icke förwågra, utan låta vårt namn och Bo-märke här under skrifwa. Actum Enari, d. 8 Februarii, 1669.

Mats Matsson, Länsmän.

Nils Sajasson. Påfvel Olsson.

Nils Andersson. Olof Andersson.

Pehr Rasmundsson. (*)

Genom detta tillsållet, då jag' reste til bakars, ifrån Enare til Sornbie, gafs mig orsak de förståckade Lappar der sammastådes på detta sättet straffa och tåltala: Ehet är, båt tre Gud! stor synd och klagan wårde, hwad jag om Eder mine E. Åhörare hafwer måst höra och spörja, nemligen, at I intil detta intet såsom rättte Christne, hwarken uti lärdom

(*) De widfatte Bo-märken kunna icke uttryckas, i briift af Figurer.

dom eller lefwerne, Eder stålt hafwe, utan burit det Christna namnet, Eder til fördömmelse och icke til Salighet, hwilket man lätteligen kan aftaga af Edra wederstyggheliga wilfarelser, grusweliga widskjeppelse och asguda-dyrkan, som I under den rätta Sanningens och Gudstjensts sten, så hemma, som affides i Skogar lönligen fördöma, hwilken Religion med Christi lärdom och den rätta Gudstjensten uti ingen måtto öfwerens stänner; af hwilka djefwulsta konstens öfwande jag til öfwerflöd sluta kan, at I HErrans Heliga Rattward, så ofta I den begått, hafwen anamat Eder til ewig fördömmelse och förtappelse, til hwilket Eder tros och själs Salighets skjeppbrott, ibland andra Edra grofwasyn der och laster, är Eder Ren-helgelse och Björna-dyrkan orsaken (a).

Hwad

(a) Wid denna och flera detta Folkets asgudiska gärningar, må wi så wäl håpa öfwer den Naturliga och Rättsliga människans willfarande begrep i gemen, om den Tre-Enige Gudens sanna dyrkan, som i synnerhet röras af det tjocka mörker, som öfwerhölgde vårt Land, då man ärade och dyrkade de ting, som skapade äro, öfwer Sonen som dem skapat hafwer, hwilken är wälsignad ewinnerliga. Ack! det måtte desse förblindade syndares endteliga erkändsla af, och omvändelse ifrån sit hedna mörker, icke styrka utan sönderriwa grunden til alla de asgudiska öfwerleswor, som ännu, thy wärre, mångastades ibland oss finnas: Måtte desas exempel upwäcka oss, at

Swad först Ren=helgelsen anbelangar, så hafwer Lappen til den ändan uprättat en särdeles dörr eller hol gent emot den rätta dörr i Rojan, hwilket på Lappiska kallas possion reiká i. e. Ren=hol; at, när Lappen hafwer fått en Ren, måste han inhämta Ren=Rjöttet icke igenom den rätta dörr, (hållandes det för en stor synd) utan genom den förbannade bakdörren, hwilken han för et heligt rum håller och så högt dyrkar, at Lappen allenast och ingalunda hans hustru eller någon annan Qwins=person skal derigenom krypa, eller på den sidan i Rojan, som

igenom Guds Måd tidigt och grundelig-ⁿ utrotat det ibland oss ännu öfriga aröfre asguderiet, som i allehanda utwärtas asgudiska seder eller widse-
pesser, wisar sig; som det ännu allmännare fina, hwilket bedrifwes med hjertats oordenteliga kärlek för de ting som i werldene äro: At hålla oss noga wid det ord som wist är och lærer: Herren tin Gud skal tu tilbedja och honom allena skal tu tjena. Matth. 4: 10. At tänka på Herrens ord: Ingen trollkarl, eller lögnaktig, eller bolare, eller oren, eller giriger, hwilken är en asgudadyrkare, hafwer arswedel uti Christi och Guds Rike. Apoc. 21: 8. Eph. 5: 5. Lestwad ware Herren, at wi som i våra Fäder gingo til de stumma asgudar, äro omwände ifrån asgudarna, til at tjena den lefwande och sanna Guden. Kare Barn, wakter I eder för asgudarna. 1 Thess. 1: 9. 1 Joh. 5: 21.

som detta Sanctum Sanctorum (*) eller Sanctum Diabolorum (**) står, fördrifvar sig, et hjåt at stiga. Och när Lappen derigenom med blodiga Ren-Rjöttet kommer dragandes, måste hustrun hafva Ahlsbark eller Salt til reds, hwarmed Lappen, genom hustruns sprutande, tvättar sina ögon, dermed förståendes, at han en annan gång, genom detta dyrkandet, skal få desto bättre och större lycka, Renar at fånga.

Swad 2:o Björn-tjänsten widkommer, så är til den ändan updiiktadt särdeles sanner, at, endr Lappen hafver skutit en Björn och hämtat Kroppen til Bys, dyrkar han honom med denna Sång:

Versio Simplex.

Björn-Sången på
Sinfka.

Tu, Skogs-djur, som
vunnen är, hämta of
fullkomlig hälsa och
rof mot Wisthusen:
hämta 1000:de när
tu kommer fram: skaf
sa 100 til rofs: up-
penbarligen kom jag
ifrån the Gudar med
rof lustig och glader,

Målsen dyris voiteta
Tuo meil täntä tär-
ventä.
Aitan vastan salihitie
Tuo ruhatta tulesaya
Sata fata salihiri,
Julki Tulin Jumalista
Kansa Salin iloifesta
Jocailman ihmet vaivat

som

(*) Helgaste.

(**) Djeflarnes Helgedom.

som, utan under och
 möda, Gåfwan och
 penningar gaf: när
 jag nu kommer hem,
 tre, nätter jag håller
 glädje; med frögd jag
 kom, med frögd jag
 far öfver dalar, berg
 och högar: Drif den
 röda fram för dig;
 med glädje fram kom
 dagsens luss; then dag
 kommer än med glä-
 dje. Jag ärar dig här
 efter än, at få dig,
 hwart nu til rof? At
 jag ej må Björns
 dansen glömma; Til
 den åndan kommer
 jag än en gång.

Annon andoi rahan
 radej
 Cosca tulen kotihin
 Kolmeyotā inlon pi-
 dān
 Lāpā Laxot rewret
 varat
 Aja pahā edāllānsā
 Bertas tali wielā pen-
 tos
 Cunnioitan sua jāli-
 stānsā
 Wuosi vicadell salihifi
 Echan urihok Oiken
 wirret
 Sitā vast wiel tonstā
 tulle.

*Transfereradt på Swenska.
 Versio Rhythmica:*

Du Skogs: djur, som ligger här
 Bunnan och sargad swåra,
 Til wåran By full hālfa bår
 Och rof til wisthus wåra;
 Til 100 tals of skaffa rof
 Af samma Skog til handa:

Håm

Håmta 1000:de til vårt behof
 När tu til oss månd lända.
 Rätt uppenbarlig mände jag
 Ifrån the Gudar komma,
 Som gäfwö mig godt rof i dag,
 Förutan sorg, til fromma.
 När dagen ljus går bak om Tjäll
 Och jag hem månd komma,
 Skal glädje stor stå i mit Tjäll
 Tre nätter uti blomma.
 Med lust och frögd jag hådan för
 Öfwer de bergen leda,
 Och kom igen med glädje stor
 Then Onde låt framtråda.
 Med glädje denna dag upprätt,
 Som nu för hand månd wara:
 Med frögd och glädje då för sanna
 Kommer den dagen klara.
 Jag wil tig åra immer fort,
 Och rof af tig förmoda,
 At jag intet må glömma bort
 Min Björne- Sång den goda.

När jag nu Lapparna i Sombie dessa
 deras grofwa synder och öfwertrådelser
 uppenbart och til gemöres fördt hade,
 frågandes them til, om de nu med dessa af-
 gudiska stöggelser wille afstå? Då swarar
 mig hela hopen enhälligen: Nej ingalunda,
 wi wöle intet gå ifrån thet af ålder warit
 haf

hafwer; emedan thet of synes godt och nyttigt: Wi wese intet gå ifrån then sed-
wana, wåre Förelldrar brukat hafwa (b).
Då svarar jag: Ingen nekar eder, at bru-
ka det af ålder warit hafwer, allenast thet
är godt och rätt, som i fare med och ländet
Er til timmelig och ewig wälsfärd: Men nu
wil jag Eder af Guds ord annat bewisa,
at det är intet hwarken godt eller rätt, som
I fare med, utan det är en grof synd och
uppenbar afguda-dyrkan, hwilket Apostelen kal-
lar ondskones och arghetenes surdeg, item
gamla Adam, och Christus sjelf förödel-
sens styggelse, Matth. 24. hwilket sträfwat
emot det Första Bud: Ordet uui Guds Lag:

Tu

(b) Att huru lös grund för wår Christendom, at
bygga på wåra Fäders uplysning och gudaktig-
hets öfningar. Hafwa dese warit blinde, huru
kan en blinder leda en blindan? Falla de icke
båda i gropen? At efterkommande wål böra och
kunna tryggas sig wid sina Förelldrars tro, då den
är bepröfwad och ren befunnen, lærer of en Mar-
tyrs frimodiga bekännelse: Wi wilje håldre
dö, än något emot wåra Fäders lag handla,
2 Macc. 7: 2. Men at den i annat fall är en
falsk tröst, torde Dawids utslag öfwer en förblin-
dad afkomma tillräckeligen styrka: Så fara the
efter sina Fäder och så aldrig se ljuset. Psalm.
49: 20. Då hwar och en måste göra Gudi rå-
kenkap för sig sjelf, för man ju ej lita på en an-
nans tro. Den rättfärdige lefwer af sine tro.
Hab. 2: 4.

Tu skal: inga andra Gudar hafwa för mig; hwaruinnan den lede ofswulen, som är mästare i tusende konster, så Eder inbillat, förblindat och förwillat hafwer, at i intet med öppna ögon kanner skilja Sanningen ifrån lögnen, utan kallen det godt, som är ondt, och fött som surt är; hållandes det för godt, fött och ljusligt, at i det uti en god akt och mening gjöre, och eder så tyckes rätt och godt wara: Nej, icke fördenstul; ty alt det, som icke uti en god intention (*) uti Guds ord göres, är intet Gudi behageligt, ej eller thet, at wi skulle följa våra Förfäders gerningar, när de stråfwä emot Guds Ord; Ty thet är uppenbartligen förbudit, Ezech. 20: 18. I skolen icke lefwa efter edra Förfäders bod och icke hålla deras rätter, och icke orena eder på deras afgudar; Ty jag är Herren eder Gud; efter min bod skolen i lefwa, och mina rätter skolen i hålla och göra therefter. Ther til med, sade jag, är thet alt såfångt och willfarigt, at i beropen eder på edra Förfäders sedwana och den, för fåra lifwet, försägta, hwilke hafwa warit Hedningar, sittjande uti mörkret och dödsens skugga, warit utom Israels borgerkap och löftsens Testamente, och iniet wetat af Gud; utan, uti Guds stad, tillbedit stäckar och stenar, Renar och Björnar

(*) Godt upfåt.

nar etc. och allehanda trulldom helt och hålde varit tilgifne: Och såsom the mer utaf blindhet hafwa älskat lögn, än sanningen, och haft en mågta stor lust efter en falsk lärare och Gudstjenst; hafwer Gud, förmedelst sin rättvisa hämd och vrede, efterlåtit djefwulen en lång tid hos dem med grufwelig widseppelse och afguderie at rasa; hwilken illistige orm sin updiktade falska Gudstjenst at fortsättja, och dem dermed at bedraga, hafwer updiktat och påfunnit mångahanda strek af sina Oraculis, så at han stundom hafwer låtit sig höra utur djupa berg och blå kullar, stundom utur mörka grafwar och fogar, därest han hafwer gifwit dem swar, som något af honom där wille weta och frågat, och ingifwit folket, det så skulle wara rätt och tilböreligt(*), hwilket folket trodde allsammans wara utaf Gud; och äro sålunda därigenom wordne bedragne och råfade uti et wederstyggeligit afguderie. Såsom nu deras seder stråfwa emot Guds ord och thet klara Evangelii ljus, så föda de intet annat af sig, än idel mörker och willfarelse; som Augustinus han säger: At wara utan Guds ords sanning, är idel willfarelse: Thersföre skolen i, som wiljen kallas Christne och, igenom Dopet samt Christi blod, ären närma-

re

(*) Sådan war den tiden de blinde Lappars wantrö, tanke och öfwertygelse.

re Komne, nemligen til en rätt tro och sann Guds Kännedom, intet sölja edra Fäders tro och lefwa utom det Förbundet i med Gud Fader, Son och then Heliga Anda uti Döpselsen gjordt hafwa, kommandes ihog, at i blifwit uti den rätta Winstocken Christo Jesu, incorporerade (*): Och som i hafwen af honom bekommit det härliga Namnet, at i kallas Christne, så skolen i ock edert lefwerne derefter Christeligen ställa; Ty bära et Christeligit och Gudeligit namn och derhos ochristeligen och ogudeligen lefwa, det bär intet uti någor måtto öfwerens, utan går, som Apostelen Johannes Apoc. 3: 1. säger: Tu hafwer et namn at tu lefwer, men tu äst död, nemligen på Andeligit sätt, död i syndene; Therföre skolen i thesa Hedniska synder, såsom sjelfwa döden, djefwulen och helfweris förgift, undfly, hwarifrån Gud strängeligen oss afråder, Jer. 10: 2, 3, 4. ther han säger: I skolen intet lära Hedningars seder; ty Hedningars Gudar äro intet annat, än fåfånga, och kunna intet hjälpa. När jag nu mina Hörare på detta sättet hade förmanat och underwist, och tillspordt dem å nyo, huru de sig hade betänkt: om de nu änteligen wille öfwergeifwa sina Hedniska Förfäders surdeg eller ej? Swara de the mig, af et spottigt och förhårdadt hjersta, med Jeremia Hörare: Wi göre thet intet.

(*) Inympade.

tet. Och såsom nu hos största hopen, som
 så war förstäckt, intet förmaning wille hjel-
 pa och ingen förbättring den gången war at
 förmoda; så wände jag mig til en Lapp i
 synnerhet, Ihsvar Hansson benämnd, som intet
 hände, såsom de andra hans medbröder, så
 Herrans Mattward, förän jag reste til Ena-
 ri, aldenstund han, af sina ärenders beställ-
 ningar förhindrad, då intet råkade wara i
 Byen; hwilken jag kallade fram til den än-
 dan, at undergå examen och Skriftermål,
 til hwilket han ock war resolverad; uti hwil-
 ken ått, ibland annat, också inföll denne
 Spörsmål: Om ock han wille med dessa för-
 bannade afgudiska styggelser afstå? då han
 swarade mig: Såsom de andre göra, så
 gör jag med, såsom de blifwa derwid, så
 blifwer jag med (*). Så swarar jag honom:
 at du förlåter dig på dina medbröder, hwil-
 ke allesamman äro skyldige til denna synd,
 och i syndene, utan bot och bättring, begått
 Herrans Heliga Mattward, och derefter gått
 til sina förra synder igen; hwilket jag kan
 sluta deraf, at de dem med högsta flit för-
 swara, och altså tagit Herrans Examen och
 blod, sig til ewig fördömmelse och förtappelse;
 altså hjälper mera, än som det hjälper din
 sak, at du beropar dig på dina blinda med-
 bröder; ty at en syndat och illa gjort haf-
 wer

(*) Se ofwänföre Anmärkningen b.

wer och måste derföre lida sit straff, det
hjelper intet honom, at undwika straffet,
at han wet flera andra, som til straffet sköl-
dige äro, utan det går som Christus säger:
Then själ som syndar, hon måste dö,
thet är: hon måste så det ewiga, som tim-
meliga straffet undergå, så framt ick bot
och bättring kommer därimellan: Thersföre
E. broder Ivar Hansson, se dig wäl före:
tänk uppå, hwart tin själ med tiden skal län-
da: Kom ihog, at Gud hafwer begåfwat
tig med en lefwande Andä, hwilken på den
yttersta dagen skal för sig sjelf en skarp rä-
kenckap göra, och så lön, efter sem han här
i werlden lefwat hafwer, anten wäl eller il-
la: Skjöt intet hwad dine medbröder ropa;
hwilke för sina synders bemantlande och ebot-
färdighet skul, äro sakre blesne på Christi Leka-
men och blod, och ätit och druckit sig sjelf-
wom domen: Men laga du så, at din själ
kunde blifwa behållen och salig, hwilket sig
lätteligen göra låter, om du dina Salighets
medel rätt brukar, och til den himmelska Målti-
den sig Christeligen bereder; hwilken Christeliga
beredelse består 1. Uti en samfkyldig sonda-
ånger och bekännelse, at du af hjertat
känner och bekänner dina begångna synder,
dem hjerteligen ångrar, begråter och tycker
illa wara, at du så margfalletigen hafwer
förtörnat din HERRA Gud, som så god och

mitd emot dig är och varit hafwer: 2. Uti en stadig tro och tillförsigt på Guds nåd och syndernas förlåtelse, för Jesu Christi dyra förtjenst, at du påminner dig fullkommeligen, tror och wet, at Jesus Kristus, Guds Son, hafwer med sit lidande, med sin pina och död, gjort en fullkomlig betalning för dina, mina och alla människors synder, fullbordat Lagen, och således frälst dig ifrån Lagsens förbannelse och den ewiga döden, Joh. 3: 16. 3. Uti en ny hörsamhet och lydno, och et mera gudeligit lefwerne, än som du för detta fördt hafwer, at du wänder igen at uppenbarligen synda och bryta emot Guds Lag och bod, och tager dig före, med all flit, at döfwa dig uti alla Christeliga dygder, både för Gud och människor; ty det gör intet tilfyllest (*), at Syndaren känner och bekänner sina synder och med trona tilågnar sig Christi förtjenst, Guds Nåde och syndernas förlåtelse, utan dertill behöfves ock et nytt lefwerne, at människan ock håller sig ifrån sina förra bedrifna synder och besittar sig om det, som är Gudi räckt och behageligit. hwartil Gud förmanar oss hos Esaiam c. 1: 16. När tu thetta gör, och således til then Himmelska måltiden dig bereder, så har tin bedröfwade själ wiserligen at förwänta den trösten, at hon blif

(*) Til en sann Christendom.

blifwer i Jesu Christi Lekamen och Blod,
 Guds Nåde, syndernas förlåtelse och den
 ewiga Saligheten delaktig; Thersföre (emedan
 nu uti den Heliga Mattwarden, under det
 wälsignade Brödet och Winet, HErrans Je-
 su sanna Lekamen och Blod, Guds Nåde,
 syndernas förlåtelse och den ewiga Salig-
 heten står dig til bods; och deremot, under
 denne förbannade bak-dörs dyrkandet, under
 dina Björne-sånger, Zeiter etc. står Guds
 wrede och onåde, timmeligit straff, den ewiga
 fördömmelsen och helwetis eld) wil jag dig
 hafwa tillspord, hwilketdera du af dessa båg-
 ge, af alt tit hjerta, wil utwälja? Då swa-
 rar han mig, som tilförende: Jag håller thet
 af urminnes warit hafwer och mine Förfä-
 der brukat hafwa (*). När jag nu sådant
 fort och obetänkt swar af honom bekom, kün-
 de jag honom, med trygt samwete, HErr-
 rans Heliga Mattward ej administrera, utan
 griper til den fullmagt, Christus mig sin
 öwärdige tjenare, gifwit hafwer, och under
 Binde-Nyckelens kraft: Allt thet j binden
 på jordene, thet skal wara bundit i Himme-
 len, eller: Hwilkom j behållen synderna etc.,
 sluter honom ifrån HErrans Mattward; tän-
 kandes, at thet är intet löfligit taga brödet
 ifrån Barnen och kastat för hundarna, hwil-
 ket HErran Jesus i Matth. 7. strängeligen
 B 5 för

(*) Se Anmärkn. b.

förbjuder, thet han säger: I skolen intet gifwa hundomen thet heligt är, och i skolen intet fasta edra pärlor för swin.

Dagen derefter, som war d. 16 Febr. tog jag mig före, *visitandi gratia*(*), 1. Ut i min Wårds, Per Johansson, Roja, den förbannade bakdörr att igenspika, proberandes, om han det gerna lida och undergå wille, hwilken, på utwärtens sätt, lät wil märka, lika som han dertill wille samtycka; dock likwäl, mig ovetandes, conspirerar han med en Ryffe, Michel Låffe bendmind, huru samma bakdörr kunde igen öpnad blifwa, hwilken, twifwels utan, lofwar det att practicera; aldenstund han, nemligen Låffe, ut i min absence, öfwerste full och drucken stormar in i min Roja och sparkar samma dörr sönder; styrkandes således honom och flera andra, ut i sin förra ondsko. Hwilken dörr när jag såg öpnad wara, spörjandes hwem det gjort hade? Swarade Wården, Michel Låffe. Då lät jag å nyö samma dörr igenspika och om morgonen birtida Michel Låffe inkalla nykter; frågandes honom, hwadan han den fullmägt sått hade, att nederriswa och kullslå det jag Gudi til ära och de blinda Lappars själar Salighets bästa, hafwer welat upbygga; trorandes honom att han wille dersamma, ut i min närwars tentera, som han tillsörene ut i min

(*) Meningen är: under hus-besök.

min absence, gjorde, nemligen stiga fram och sparka denna dörr sönder, så at jag self finge påse; då fälte han modet och bad om förlåtelse, hwilket dristiga boscwe = stycke jag honom med sådan condition tilgaf, at så framt Hans Kongl. Maj:ts i Sverige, som hafwer i Österbottens och Wästerbottens Lappmarker, så uti Religions, som Jurisdictionens wäsendet at råda, wil gifwa sin ått efter, saktat kan jag låta fallat; warnandes honom derjämte, at han derefter med sådant wäsende wille hafwa fördrag, betraktandes, at af sådana orsaker plågade gemenligen flyta Krig och Ordig Potentaterne imellan, så framt icke sådane dierfwe boscwar och underlåtare i tid blifwa strafsade. Derefter 2. lät jag bjuda, lika som jag wille samma dörr, uti Länsmannan Hendrich Hanssons och så bort åt uti flera andras Kojor igenspika. Hwilket när Länsmannan förmårkte, samlade han hela By:laget ihop i sin Kojas och gjorde mig motstånd; hwilket när jag förnam, låter jag så detta propositum studsa, som hela handelen i förra terminis bero; fruktandes för den stora lifsfara, som de mig til äfwenlyrs hade tilfogat, så framt jag hade bröstganges gått upp på dem; recommenderar alltså hela handelen i Guds händer til en behagelig tid, til des Justitiæ-Administratorerne, på Hans Kongl. Maj:ts wägnar, i denna sak behagade mig
handen

handen räcka, hwilket de gode Herrar och Män året derefter gjorde, och besaller inledertid hela Byen i Guds beskydd både til lif och själ, och reser der ifrån til Skogs-Lappmarkerne, hwarest jag fick weta, at bemålte Lånsman (som alt ifrån den tid, jag detta Christeliga werk begynte drifwa, varit min störste antagonist och förföljare) hade de argaste Trumb-Karlar bragt åstad, mig! fattiga Prästman, för höga Öfwerbeten på det högsta at anklaga, och practiserat den ena tiden, som andra, intra, som extra Forum competens (*), förmedelst sin lögnagtiga tunga, at bringa mig ifrån lif och lefwerne; hwilket wäl hade kunnat hånda, så framt den Högste Guden, förmedelst sina Heliga Änglars beskydd, mig, sin ringaste tjenare, icke hade underligen fringhwärst och bewarat. Ty d. 28 Februaril, ejusdem anni, då jag kom til Kirtka, och dersammastådes fick weta, at någre Lappar hade rest til Kiemi Håradss-Ring, at öfwer den öförrätt, som jag i en och annor måtto skulle hafwa dem tilfogat, sig at beswåra; då föll jag, af betraktande, at jag hade en god sak at påstå, orosandes för Gud, å mina syndiga knå, och ibland andra mina böner, tillika med Församlingen, som då tilstådes war, stälte en innerlig bön til Gud för mina fiender:

at

(*) Så utom som inom Laga Domstol.

at Herren Gud wille gifwa dem en sann
 ånger för deras ondsko, och för deras synder
 en hjertans plåga, och förlåna dem et wän-
 ligt och fridsamt hjerta, säjandes, med Ste-
 phano: Herren tilräkna them intet deras
 synder, utan håldre förlåt dem, ty de weta
 intet hwad de göra. Skyndade jag mig alt-
 så ifrån Kirtka med det fortaste jag kunde,
 hemåt, i den aften, at icke allenast den lyckan
 mig wedersfaras måtte, jag kunde så helsa
 på mina fiender i det Foro, de hade årnat
 stadna, utan ock liberera mig ifrån den su-
 spicion(*), som min Nådige Öfwerhet, til
 äfwenthrs, kunde til min Person draga, så
 som jag skulle wara skyldig til de Besvär,
 mine Weder-Parter för den Loff. Rätten
 hade at andraga, så framt jag skulle mig
 undandraga och absentera. Men såsom mig
 hände i rättan tid hemkomma, så mände jag
 ock dagen efter på rättan Tingsdag uti Kie-
 mi Lånsmansgård, mig, dock ostämman in-
 ställa, hwarest mine Weder-Parter ifrån
 Kirtka, Mansälkä, Sodankyle och Sombio wo-
 ro församlade; wiljandes gerna weta, hwad
 för nya tiender de hade med sig at föra.
 Då kom den ene efter den andra fram med
 sådana grofwa beskylningar, at om de hade
 warit sannfärdige, wore jag intet wärdig at
 stiga i min Predik-Stol, eller hade samwet,
 det

(*) Urskulda mig från den mistänka.

det at gjöra; men, såsom de hwarken uti en eller annan Berwårs punkt kunde bewisa, eller öfwertyga mig, dem någon oförrätt hafwa tilfogat, måste de sätta pipan i säcken, och gå med skammen tillbaka. Därefter fogade jag den Essl. Rätten tjensteligen at förnimma, ingen annan orsak wara, hwarföre de mig fattige Man, hata och förfölja, och med sina klagomål den ena tiden efter den andra på det håstigaste angripa, än at jag, i HErrans Namn hafwer tagit mig före, deras widsteppelser och afguda-dyrkan at förstöra; hwilket består uti Zeitar, Björn-sånger, Ren-helge etc. dem de under den ena bak-dören uti sin Koja föröfwa, hwarifrån de ingalunda gå wilja; emedan deras Försäder så brukat hafwa, utan denna förbannade gamla surdegen med högsta flit och nit försågta hwarföre Domaren, Sal. Jacob Josephsson, dem alswarligen warnade; bjudandes dem med all widsteppelse, så i Sodankyle och Sombio, som de andra Bwar at afstå, med högt straff tilgörande, i synnerhet med den ena dörrens, på deras Kojor, öppnande; såjande ibland alt annat: Thet skadar intet, om j hade 10 hol, men intet någon tjenst eller dyrkan der under. Af hwilka ord de hade en del framfört och en del uteslutit, när de ifrån Hårads-Ringet wände tillbaka til Sodankyle; förslömmades
uti

uti sit hjerta de orden, som woro dem emot: At de ingen tjenst eller dyrkan derunder bruka skulle, emedan de förmärkte, at denne handelen gief dem under egonen, och war deras wanliga bruk något förnär talt; men de andre orden fritt utalt och bekant för de hemmanwarande Lappar: At Domaren hade gifwit dem befallning, fast de wille bruka öfwer 10 hol, förblommerandes dermed sin sak och styrkandes sina medbröder uti deras förre wantro, så at ock Hans Andersson (som lofwade året tilförene afstå med detta widsteppeliga bak-dörs öpnande, då han uti Enari inträdde uti äktenskap med Nils Sallons Dotter) igenom denna deras sällsa och lögnaktiga berättelse, er blifwen permo-verad(*), at rygga sin lofwen, han uti Enari urfäste; och alltså brukat denna förbannade seden så derefter, som tilförene. Swilket när jag året derefter Anno 1670, då jag tog den Heliga Skrift och Bibel med mig, aldenstund det blinde Folket icke wille tro hwad jag tilförene för dem memoriter(**) och utan bok för dem prädikade förnam samt wara, tog jag honom i Skrift och skur, hotades honom at wilja för Höga Öfwerheten anklaga, utan ock för samma ordsak skuld ifrån Herrans Mattward sätta; då skjöt han skulden på Anders Hansson, från Sodankyle, och

(*) Bewest.

(**) Utur minnet.

och Olof Terfwonen, ifrån Sombio, som sådana tiender ifrån Kiemi Hårads-Ring med sig bragte, at Domaren skulle hafwa gifwit befallning, at bruka så detta och flere andra hol. Då swarade jag honom: Nej, thet hänger intet så tielhopa, som the förförare berätta: det är wål sant, at Domaren sade: Om de brukade 10 eller flere hol, thet skadar intet; men thet förbödd han, wid straff tilgörande, at ingen skal bruka någon tjenst eller dyrkan derunder, hwilka ord de illytige förrådere hafwa dölgit och hållit inne med sig, tig och flera andra således at förföra, hwilket ock någre Kiemi Bönder, nemligen Per Pajais och Olof Knutsson, som då woro i Sodankyle, och året tilförene wid samma Hårads-Ring, med mig fannade, at Domaren hade sådane ord fält, som förr sagt är; hwilkas munteliga bekännelse, när Hans Andersson och hans Fader hörde, tyckte de mågta illa wara, at de så woro förförde, och ångrade af alt hjerta, at de så lätteligen sin lofwen ryggat och större tro til Lapparnes owissa Relation (*), än til min hellosamma admonition (**) stält hade, och lofwade med all widsteppelse och afguda-dyrkan så uti detta som alt annat, efter den dag afstå, och hålla sig stadigt til den lärdom och Gudstjenst, jag dem

(*) Berättelse.

(**) Förmaning.

dem mände förehålla. Hvilket når största
hopen fick höra, bleswo de lika såsom rasan-
de och wille gjerna, om de hade kunnat, så
wål mig, som Hans Andersson upsluka, och
i synnerhet förwågrade mig skjutsfärd, at jag
intet skulle komma derifrån längre fram; hwar
til jag swarade: må göra, thet är mig kært
och, kan ske, utaf Gud försedt, at jag skal
sitta stilla och intet så fort resa ifrån Byen,
som tilförene skedt är, at jag får desto lång-
re bruka mit kall och predika för Eder me-
ra Lagen än Evangelium: mig tycker, at i
behöfwen det wål, ty i åren ännu intet kom-
ne til Guds rätta kännedom, aldenstund i
intet det, som Gudi, utan det, som djefwa-
len tilhörer, med största flit och nit förswa-
ren: så framt i icke welen afstå med edra heds-
niska och djefwulka seder, så må i wara för-
säkrade, at jag eder icke allenast ifrån HEr-
rans Mattward sluter, utan ock, hwad det
ewiga straffet widkommer, försäkrar, at i blifwen
erwinnerligen förtappade och fördömda och skolen
liggasom slagte-sår uti helswetis afgrund, hwilket
jag wil eder, om i eljest intet tro, af den Hel.
Skrift bewisa, och slog så upp Cap. Apoc.
21: 8. för dem; där står, at alle trollkar-
lar, afguda-dyrkare, lögnare, otrogne etc. sko-
la hafwa del i den sön, som brinner af eld
och swafwel, så framt de icke göra bot och
bättring. Och ehuru jag dem således i tid
och

och otid straffade, så war lika godt, som man hade fastat watten på en gås; ty några dagar efter, bittida om en morgon, gick hela Byen tilhopa, at hålla ting, hwarest så beslöts, at de så här efter, som för detta, wille behålla det af ålder warit hafwer och deras Förfäder brukat hafwa; hwilket beslut Anders Hansson, med sina 2:ne Söner, Hans och Anders Andersson, ingalunda wille undergå eller dertil samtycka, utan skilde sig aldeles ifrån detta deras wrångwisa Concilio (*), och sprang Hans Andersson på dören, lemnandes hela hopen qwar, och uti samma springande kom i min Koj, då jag ännu låg i min nattsäng, dock uti dwala, så at jag hörde hwad folket talte, sågandes af ifrigt mod: Nu är så beslutit, at alle andre wilja bruka den gamla Seden, men jag hafwer mig aldeles derifrån wändt. Hwilket när jag hörde, språng jag upp ifrån min nattsäng och med det fortest, jag kunde, fladdde, med reverence sagt, mina paltar på mig, och widare Hans Andersson tillsporde, huru nu uti deras ting war beslutit? Då swarade han mig med samma formulair, som förr sagt är; tilläggandes dessa orden: Herren Gud hjälpe och uplyse mig. Då blef jag urdfwer de andra något förifrad och mislynt, tänkandes hos mig: At nu har wißerligen

(*) Wste.

ligen diefwulen warit Archipræses (*) uti deras Collegio; hwarföre wil jag, i HErrans Namn försöka, om icke Guds magt och hans ord allena är mågtigt fördrifwa diefwulen, med alt sit anhang. Låt altså kalla Folket tilhopa, at hålla sin Gudstjenst, förmanandes dem gifwa grann akt uppå orden, och begynte Gudstjensten med denna Sång: O! H'Erre Gud af Himmetrik, wi må thet alle klaga etc. uti hwilken wisa jag stundom stannade, der de mustigaste ord förefommo, med hwilka jag stöter dem på deras andeliga sår och bölder: sedan predikade jag efter wanligt bruk, om vår Christeliga Catechismi Hufvudstycken samteligen, och om det Första Bodel i Guds Lag beshnnerligen, dock alt på det kortaste, jag kunde. Efter predikan sjunger jag åter denna Psalm: O! H'Erre Gud, tin Helga Ord hafwa för-gåttne legat etc. Förmanandes som tilföre-ne, gifwa grann akt uppå orden. Efter full-åndad Gudstjenst, stiger jag upp och spör hela Församlingen til: Är nu någon af denna stora hopen, som wil af hjertat wända sig til HErran Gud, göra en sannskylldig bot och bättring, hålla sig til then rätta Christeliga läran och Gudstjensten, och wandra i et nytt Christeligt lefwerne, honom skal wedersfaras nåde och barmhertighet, han skal så

C 2

H'Er-

(*) Förnamte Ordförande.

Herrans Rättward, Nåde och syndernas förlå-
telse (*), timmelig wälsignelse och den ewiga Sa-
ligheten. Då kom Hans Andersson uti fullt lopp
framdragandes, derefter hans Fader och Bro-
der, Anders Andersson, hwilken grep til sin
A, b, c Bok, den jag honom tillförene stänk-
te; såjandes: Denne är min Trumba. Och
en Lapp, Nils Olofsson benämnd, som dagen
tillförene med dessa wederstyggetliga willfarel-
ser ewärdeligen lofwade afstå, hwilka jag, ef-
ter utlofwad bättring och handsträckning, med
utsträckt armar samnade, och med uträkta hän-
der tackade HErren Gud offentligen, at jag
genom Guds magt, hade 4 Själur ifrån
djewulens snaror frälst och Gudi lefworerat,
hwilka jag förmanter, at de med sannskyllig
bot och bättring dagen efter wille bereda sig
til Herrans Högwärdiga Rättward, den jag
af et gladt hjerta wil wara resolverad dem
at Communicera (*); såjandes derjämte til de
andra, som intet wille låta draga sig til om-
wändelse: I må då göra, som Er lyster; wil-
jen i intet wända eder til Gud; lyster det
eder at ännu längre bola med Satan; i fån
wål med tiden se hwad i wännen derpå, nem-
ligen

(e) Auctoren hade nogare uttryckt denna mening
om han sagt: „Om någon wil omwända sig til HEr-
ran, han skal igenom Trona på Jesum få sina
Synders förlåtelse och skadställe på sin Syn-
dars förlåtelse igenom Herrans Rättward:

(*) Meddela.

ligen timmeligit straff och helvetis eld; och
 satte mig dermed ned. Då kom tumult i
 Rojan intellan dem; såjandes jins imellan:
 Efter wåre medbröder hafwa omwändt sig och
 gått ifrån thet af ålder warit hafwer, hwarföre
 må wi intet gjöra thet samma; kom altså den
 ene efter den andra fram, och lofwade öf-
 wergifwa den gamla Surdegen och alla djef-
 wulsta offer-ställen, som under Sodankyle
 tydde, såsom Medaxen, Kienges, Orajerfwen,
 Sari, Ruoparf, Pons, Renges, Orajerfwen
 och Pyhäjerfes, råtfandes mig hand, och an-
 namandes HErrans Hel. Mattward derpå,
 och således måste djefwulen gifwa tapt och
 Guds ord behålla segren, då HErran Gud
 hade omwändt Sodankyle d. 10 Januarii
 1670.

Dagen derefter begaf jag mig til Som-
 bio, dårest mig kom före i en dröm om
 natten, at jag skulle föda barn, så at des
 händer den ena på högra och den andra på
 wänstra sidan om lifwet, hwar med sina 5
 fingrar en rund tid utestodo och litet derefter
 gåfwo sig tillbaka igen; hwaras, som mig tyf-
 tes, jag hade en stor sweda och wårk, lika
 som en hafwande Qwinna plågar ha, när
 hon skal föda, och wiste mig ingen råd, hu-
 ru jag denna smärta skulle öfwerwinna; då
 begynte jag i samma dröm, lika som bedja
 och åkalla HErran Gud om hjelp, at om det
 E 3 skal

skal åntelligen därtill gå, at jag föda skal, jag då måtte föda et helt och fullkonligt barn, hwilket ock tyktes ske, så at omsider hela ord forst ut igenom min mun, hwilket skedde om morgonen bittida inemot dagningen d. 11 Januarii (d). Hwilken dröm, när jag waf:

(d) Författarens nit för Gud och sanningen gifwer det Historiska i denna dröm all trovärdighet. Den mystiska tillämpning synes wara så mycket ofsyndigare, som han icke innehåller något nytt och med Skriften skribande, såsom drömarens i vår tid; utan följer den liknelse, under hwilken en sann omvändelse i Joh. 3. föreställes, och icke skedde för utan efter en händelse wid detta Folkets bättring, som gaf närmaste anledning, at med drömmen förena andeliga ting. Lemuom, at anledningen och fortsättningen deraf warit helt naturlig; utgången tyckes dock wisa, at i denna dröm war något Gudomeligt. Förmodeligen har här tillgått efter Salomos tanka: Ther många omsorger äro, ther komma drömmar. Pred. Bok. 5: 2. Til äfwenlyrs har Auctor, dagen förut, med et uprättigt Herde-befymmer, såst sina tankar wid den nya födelse, som Gräfsoren fordrar af hwar oomvänd Syndare, och på den Sidla: födelse med ångest, som Paulus omtalar och en trogen Herde tåhörer, hwilken öfwerläggning den följande Ratten i naturlig ordning förorsakat Tunderi dröm; derunder Gud behagat huqswala hans befymmer och upmuntra, at oaktadt alla förekommande hinder, arbeta på den frukt han sedan i denna wiugård stördade. Waktom of allena i slika fall, at icke tillkapa några nya uppenbarelser, sedan Prophetien är beseglad: Wi hafwe Mo-

waknade, föll mig underligen före och gaf mig sådana tankar, såsom han skulle hafwa något synnerligen at importera (*); refererar alltså, så snart jag stod upp, samma dröm för min Klofkar; frågandes honom, hwad det mände betyda? Svarar han mig: Gud wet, jag förstår mig intet derpå. När jag som bäst tänker hit och dit och värmer mig för elden, kommer Lånsman Hindrich Hansson in och hessar god morgon, hwilken jag beder sitta ned och begynner förtälja honom noga tiender ifrån Sodankyle; säjandes: Nu hafwer Sodankyle omvändt sig til HErren Gud och emottagit den Christeliga läran och råttat Gudstjensten, bekänt och affsagt sina förfäders afgudiska widskęppser och låfwat här efter wandra i et nytt lefwerne för Gudi och människom, och derpå annamat HErrans

E 4

Hög

sen och Propheterna, hörom dem: at wid drömar hwarken wara förhastige eller senhertade til at tro: at noga pröfwa all ting och utwålja hwad godt är; på det wår tro icke måtte stå på människlig wisshet, inbillningar, syner och drömar, uten på Guds kraft. Förefålles oss uti en dröm något hålsosamt och med Guds goda wilja öfwerensstämmigt; hwi kunne wi icke anse det, som en wink ifrån den Allseende? Märke wi deruti något ondt och syndigt, låtom det påminna oss, at icke om dagen med syndiga tankar och werk, sjelfwe bereda oss en syndig natt.

(*) Innebåra.

Höghärdiga Mattward; altså wore och önskeligt, ja rätt och tilbörlikt, såsom i hafwen i winter öfwer gifwit edert gamla boställe och flytt på et nytt rum, at i och wilje öfwer gifwa den gamla, som består uti allehanda wid skeppelse och afguda dyrkan, och hålla eder til den rätta Evangeliska läran och rätta Gudstjensten, som består uti Guds ords hörande, uti Bön och Tacksäijelse til Gud, etc. och at i tagen eder före et nytt och behageligt lefwerne. Då springer ofta bemäkte Långman up, och, utan någon försyn, med smålande händer, stiger mig inunder ögonen, säjandes: Thet skal aldrig ske hwarken nu eller härefter, och språng med detsamma på dören; då sade jag, at Klofaren, Kyrkwarden och flere påhörde: Wisserligen måtte denne Mannen wara det barnet jag föda skal; ty måste man gå der i Byen warligen til werka med saken; jag fruktar, at här äro flere djeffar, än Lappar; tog altså mig före, i Herrans Namn, uti summe wis at Predika om de 5 Carechismi Hufvud stycken, och i synnerhet skärpa Lagen, uppenbarandes dem deras grofwa synder och wälsförtjenta straff, hwilken Lagsens Predikan, om det Första Bodet, så mycket werksade, at en Lapp Olof Lurfwö benämnd, som året tilföre, wid Kiemi Härads Ting, mig på det häftigaste anslagade, intet kunde denna läran hwarken

hö

höra eller lida, utan midt uti Predikan med
 wridande på hufswudet, sprang på dören och
 kallade de andra med sig (hwarutaf jag. lät-
 teligen kunde sluta, at han större lust och kär-
 sek til den gamla djefwulsta surdegen, än til
 den rätta Christi läran och sanna Gudstjen-
 sten drog): så sade jag: then som hafwer drön
 til at höra, han höre; hwilken Lapp strap
 derefter Gud Allsmågtig straffade med blind-
 het, så at han nu ej mera se kan, än en
 sten, eller, utan ledsagare, någon wårt kom-
 ma (e). När jag nu för detta hårdnackade

E 5

Fol

- (e) Märken dock härvid alle I, som uppenbarli-
 gen Gud förgåten och söka förföra andra til at
 deltaga uti samma Rådes förakt, med hwad tå-
 lamods och mildhets rikedom Gud låskar Eder til
 bättring: eller gjorde denne Lapp mera ondt än
 I gören, då I bruken Pharaos tungomål: So
 är HERren, hwilkens röst jag höra skal? och
 lefwen efter bespottarens falska tro: Det är för-
 gåfwes, at man Gudi tjänar: Wi behöfwe
 intet frukta HERran. Låten detta eftertänke-
 ligg exempel, som ingakunda kan anses för en til-
 fällighet, erindra Eder, at den Allsmågtigas hand än-
 nu icke är förkort, at med blindhet på Sodomi-
 tiska bespottare: At ännu en gång wisa sin Heliga
 Råas Gudomelighet, igenom sina fienders timeli-
 ga nåpsi. Men har än Barmhertighetenes Sa-
 der denna bebageliga tiden tålamod med Eder,
 sen til, at han icke en gång borttrycker och
 är så ingen förlofsare mer. Bewisen dock Eder
 arma själ den öma skyldighet, at I icke, medelst
 framhårdelse i synder, sielswikigt kasten Eder un-

Folket så när 14 dagar mera Lagen än Evangelium Predikat hade, och intet bättrings-
 recken förnam, lät jag märka, såsom jag wil-
 le resa derifrån; emedan tiden begynte lida,
 til min egen Församling i Enari, hwarest mi-
 ne Åhörare Guds ord med gladt hjerta emot-
 togo, thet gerna hörde och i et ganscka godt
 hjerta behöllo, och båret frukt med tålmod.
 När Lånsman thetta hörde, sade han: wil
 du så intet gifwa oss Herrans Mattward,
 förr än du reser til Enari? Swarades ho-
 nom: Huru skal jag gifwa eder Herrans
 Mattward så länge i åren obotfärdige och i
 syndene döde; emedan den Öfwerste Själ-
 Herden Christus det strängeligen förbjuder
 Matth. 7: 6. thet han säger: I skolen icke
 gifwa hundomen thet beligt är och edra
 pärlor skolen i intet kasta för swin. Åre
 wi då, sade han, hundar och swin? Swar:
 Ja, Gud bättre så wist! men icke naturli-
 ge bandhundar, som skälla eder fogel och grä-
 skin, utan, lifnelse-wis, talt, andelige hun-
 dar,

der de We, som i Esa. 1: 4. utsågas öfwer
 dem, som försmåda den Heliga i Israel, och den
 wrede, som ändteligen af Himmelen skal wara
 da uppenbar, öfwer alla dem, som icke tän-
 na Gud, och dem som olydige äro wärs
 HERAs Jesu Christi Evangelio, hwilke pi-
 no lida skola, det ewiga förderfwet af HER-
 ans ansigte och af hans härliga magt. 2
 Thess. 1: 8, 9.

dar, som utaf satans ingifvelse, förfölja,
 skälla och sättja eder up emot Guds ord,
 then rätta rena, och sanna Gudsstiensten: I
 ären också swin, nemligen sådane, som haf-
 wa eder uti fjötsliga lustar så fördränkt, at i
 intet kunnen gifwa aft uppå ordet, utan lå-
 tit fara in genom det ena drat och ut igenom
 det andra, thesfore kan jag intet med tryggt
 samwete administrera eder HErrans Ratts-
 ward, förän i, genom Thens Helge Andes
 uplysning och en salig-gjörande tro på Fräls-
 saren Jesum Christum, blifwen til en sann
 bot och bättring dragne och til Gud omwände,
 hwarom i skolen af alt hjerta bedja HErran
 Gud och säga med David, af den 51 Psalm.
 HErrre skapa i mig et rent hjerta och gif
 i mig en ny wis anda. item. Omwänd
 mig, HErrre, så blifwer jag omwänd:
 ytterligare uprepade jag å nno dictum Chri-
 sti(*): I skolen intet gifwa hundomen
 thet heligt år, etc. för Lånsman utaf Bi-
 belen, upslog och las, at han desto bättre
 måtte tro Guds klara och egna ord, om han
 icke wille tro hwad jag memoriter derom tal-
 te; då swarar han mig med spåstka ord: du
 får säga hwad du wil, jag kan intet låsa i
 bok. Hwarfore jag nödgades taga mig en
 bok-lärd Lapp, ifrån Enari, Johan Olofsson
 benämnd, som icke allenast detta dictum scri-
 ptum,

(*) Christi utsaga.

pturæ, utan och dictum Apoc. 21: 8. för honom utaf Bibelen uplas, läckandes honom dermed til tron och omvändelsen, men alt förgåfwoes. Åter säger Lånsmannen: än om wi dö emedan tu är i Enari och så intet HErrans Rattward befförinnan, huru wil du det förswara? Då swarade jag: om i ånssönt skulle genom den tinneliga döden afsonna, det rår jag intet före, utan HErren Gud, som hafwer satt menniskan et mål före, öfwer hwilket hon icke gå kan, hwarutinnan skjer Guds gods och behagelige wilje: i wiljen, at jag skulle gifwa eder HErrans Rattward, som åren andeligen döde uti syndene, och intet wiljen af syndenes sömn upstå, derutinnan gjorde jag mig delaktig af Edra synder, således droge tidsfwer mig Guds vrede och förbannelse, hwarom står i Jerem. 48: 10. Derjämte skulle i och blifwa skyldige til den ewiga döden; ty then owärdeligen åter af thetta Bröd eller dricker af HErrans Balk, han blifwer saker på HErrans Lefamen och Blod och åter och dricker sig sjelfwom domen etc. 1. Cor. 11. Hwarifrån HErren Gud mig och eder nådeligen beware! Hwarföre är bättre, at man hafwer themed något fördrag och recommenderar hela saken Gudi i wäld, som wil ingen syndares död, utan at alle skola blifwa salige och lefwa, som omvända och bättra

tra sig, och sättja sin tro och lit til honom: Willen i det göra, så skal jag finnas så wil-
lig, som skyldig, eder HErrans Heliga Matt-
ward communicera; hwar ock icke det, så
nödgas jag hela Bven ifrån HErrans He-
liga Mattward utesluta, hwilket jag ock gjør-
de, när jag märkte, at der war ingen bär-
tring at förwänta, och reste i HErrans namn,
derifrån til Enari, hwarest jag, tillika med
Församlingen, orosad för Gud, hwar dag
bad HErren Gud icke allenast för Sombio
By, utan ock Skogs-Lapparne, som woro
ifrån den rätta Tron och sanna Guds tjens-
ten wiidt afkomne, at HErren Gud, genom
sin Heliga Andes uplysning, wille dem til
en sann tro kalla och på rätta Saligherenes
väg ledsaga; til hwilken ända jag en särdes-
les bön stälte, som så lyder:

O! HErre, barmhertige Gud, wi äre
wisserligen tit folk, nämnde efter tin enda kä-
ra Son, vår HErra Jesum Christum:
Förlåt synderna, och straffa dock likwäl med
tit egit och faderliga ris, och tilstånd icke den
illfistige ormen och Själa-mördaren, djefwus-
len, med den lilla hjorden, som tu uti Lapp-
marken til trona kallat, och uti en wild öken,
tig at tjena satt hafwer, så grusweligen rafa
och tyrannisera, som han in til detta gjort
hafwer, i det han har slagit dem med blind-
het och förmörkat deras hjerta, hog och sin-
ne,

ne, så at de ifrån den rätta Christeliga tro-
na äro affallne, och långt afkomne ifrån det
sefwerket, som af Gudi är; lofandes dem
med allehanda bedrägeliga teken och werk, at
fly til de dumma afgudar, at de intet hafwa
någon kärlek til sanning och salige blifwa;
men, utaf blindhet, försmåda Nåda-stolen
JEsu Christum, och, genom satans upåg-
gelse satt sig emot Hans Heliga Evangelium
och then rätta Christeliga Låran: Thersföre,
O! trefaste Gud, tag bort råckelfet, som
hänger för thes hjerta: uplys thes ögon,
at the måge känna tig, sannan Gud, och
then tu såndt hafwer, then sanna Messas och
werldenes Frälsare JEsu Christum: Hjelp,
Herre Gud, at de måge blifwa uplyste, then
rätta vägen igenfinna, och alla Hedniska,
ja, djefwulka uppenbarelser öfwerigifwa, och
thet förbundet, the i döpselsen gjordt hafwa,
genom en sann bot och bättring förnya, hwar
dag sig i strid emot synd och djefwulen öfwa,
och en hjertans begärelse til then ewiga och
enfalliga sanningen bekomma, och derutinnan
med oss och alla utforade in til åndan emot
djefwulen och alla helfwets portar stånd-
aktige blifwa! Det höre Gud Fader, Son
och then Helige Ande! Amen.

När jag nu ungefär för 3 weckor hade
uti Enari drögt, ländet en Lapp ifrån Som-
bio, Per Mattsson bendand, therhån med hans
Hög-

Högm. Landshöfdingens, Wålborne Herr Graans (*) skrifvelse, angående Nya Skattläggningen, som skulle gå igenom natt och dag til Befallnings Man Wålberrodde Arendt Grape; spör jag honom til, huru med honom och hans medbröder i Sombio nu tilstodo: om de hade tänkt at wända sig til Gud eller bola med satan, som tilförene? Svarar han mig: emedan jag förnimmer, at du min låra Skrift: Fader hafwer rätt at påstå och råder oss til det som godt är; sökandes dermed, som du tilförene ofta sagt hafwer, Guds åra och våra Själars ewiga Salighets bästa; så wil jag och tin trogna förmaning och hållsamma råd gerna emottaga, och mig i Herrans Namn til Gud omwända, och öfwergifwa then gamla Hedniska surdegen och djefla-dyrkan: Herren Gud förlåte mig mina grofwa synder, och uplyse mig fattiga man med sin wärdiga Heliga Anda! Mine medbröder må göra, som de wilja. Dagen derefter gjorde jag för honom en innerlig tackfägelse til Gud, uti Kyrkan, som hade hört sin Christeliga Församlings bön

(*) Johan Graan, Landshöfdinge 1653, öfwer Wester-Botten, och 1654 tillika öfwer Öster-Botten; men 1660 allena öfwer Tornå Gebiet och Öster-Botten, hwarmed likwäl år 1665 den 15 Febr. Wester-Botten andra gången under honom förentes. Affatt 1678 och död 1679. Se Adel. Matrik. Tom. 1. pag. 370.

bön och honom omvändt, och immerfort tillika med Församlingen bad för de andra, at Herren Gud wille och thesas förstånd uplysa och på rätta salighetenes wäg ledaga, hwilket och hände. Ty när jag tillika med Justitiæ Administratorene Cronones Befallnings Man, Wälsbetrodde Arendt Grape, och Herr Lagman Wälsb. And. Plantin, lände til Sombio d. 2 Martii ejusdem Anni, tillsporde jag ofta bemålte Pehr Matsson, ont han hade hållit sin loswen, han i Enari utfäste, derest han utlofwade bot och bättring och sig til Gud omvända? Då lät han icke allenast härutinnan en stor frimodighet påstina, mant och omant bekände, hwarest han och hela Sombio komma tilhopa, at konsulera satan, nemligen wid Subbi Träsk, och hwaruti deras afguda-dyrkan består, nemligen icke allenast i den ena bak-dörens öppnande och Björne-sånger, utan och uti offrande, sjungande och trollande (*).

Hwad först offrandet widkommer, så består det af 3 ting, först af en Sten, hwilket de kalla Zeit eller Rå: til det 2:dra är brede wid Stenen et Trå upsatt, likt en Båts Rjöl, den de kalla Hyden wenet, det är, Blå Kulla-Båt, och wid annat namn, Lista murit, Tillitelses tråd: Til det 3:dje, af hellsma tjensten eller dyrkandet, hwilket de kalla

Rucee

(*) Läs ofwansföre Anmärkingen a.

Rucee, det är, ödmjukhets och äras tilbjudelse, som sker med idkesamt frågande eller lottande; Ty när Lappen börjar denna sin äretjänst at bewisa, tar han myskan utaf sig och lägger denna Sten uppå sin hand och talar sin Gud til med dessa formalier: Nu rödrer jag dig med största ödmjukhet utaf ditt heliga rum och lägger dig uppå min hand, och beber utaf dig (hwad det då hållst wore och heta må). Och när han uti denna sin bön nämner allehanda ting och et i sänder begärar, så frestar han imedlertid, om han kan få handen upp, tillika med Stenen, ifrån marken; Får han intet handen upp, utan blifwer alltid tyngre, så har han intet förhoppning om det han den gången begärde; dersföre begärer han åter annat, 3:de, 4:de och så bärtår, allehanda nödtorster, ware sig rikedom eller annat, och han på sistone råfar på det han af sin gud hafwa wil, så blifwer Sten, fast han wore, huru stor, lätt, at handen stiger upp ifrån marken; men så länge Afskunden intet wil swara, blifwer handen tung, fast stenen wore huru liten: Och när han hafwer fått det swaret, som honom behagar, säger han: Du är min Gud, eller, så, så, min Gud; och när han hafwer fått, hwarpå lotten föll, då spør dyrefaren å nyo, hwad Guden wil hafwa til offers? och när afskunden nämner, at han wil
D haf

hafwa det eller det, så skal han skaffa honom det samma, ware sig får, hind eller wild Ren, get, buck, ic. som han nämner, anten lefwande eller dräpit djur. Och när han wil eller önskar, at han skal hafwa lefwande offer af dessa bem:te creatur. då uprättas ufi brotti murit, et nytt Tillitelses-tråd, hwarwid de det lefwandes offret binda, och, efter långt tal, drifwat med yran i skallen, smörjandes både träet och sten, med samma djurs blod; och när de fiodtet kokat hafwa, skifwa de små betar, bundna på wredne ris-qwistar, och hänga dem på samma trä. Derefter gå de hellswe til måltids och äta af samma fiodt; hwaraf om något qwar blifwer, så måste de intet det med sig bortföra, utan, med hud och ben, qwarlemna; ty det är så djefwulens wilje. Men, om så händer, at de hafwa någon Ren fålt eller skutit, som asguden sig sjelf erkändt hafwer, så måste de deraf intet mera ät asguden offra, än hjärnan, skinner, pannan och hjertat; och när de ifrån det (*) heliga rummet hemkomma, då måste de intet gå genom råtte, utan genom den förbannade bak-dörr, hwarom ofta tilförene vordt är; och när de komma hem, så skal dem til öfwerflöd sårdeles mat lagas, fast de ehuru mycket tilförene hade ätit wid offer-stället: därefter fara de til

(*) I deras inbillning.

til nodekeino eller Rensfänge, beshynnerligen Barthosomei tid, då de råka de andra, lika som de hade gjort et wißt förbund med hwarandra, uti den goda förhoppning, at de skola hafwa en god lycka, efter de således sin Gud blidkat hafwa.

Hwad 2:o Trollandet widkommer, så är til den åndan inrättad särdeles Trumba, den de Kannus kalla, öfwerdragen med Rensfin, hwarpå äro med Albarks-saft och Ren-blod åtskillige Characterer, fiff, sår, råf, Mård, Uter, Ren, Björn och andre djur lika målade, och Consilium diabolicum (*), åtskillige Blåkulle-rum, där de med satan bola omkring bräddarne, med särdeles namn och ziffror noterade (**), så at på högra handen äro satte de Zeiters rum, som til deras egen by lända, och på vänstra sidan, som de andra byarna tilhöra. När han nu, förmedelst detta upfundne satans redskap, wil söka någon hjelp, så begynner han först at lanla eller sjunga, som består af wißa ord, hwilke mig ännu äro obekante; med hwilket lanlande han far så länge fort,

D 2

at

(*) Diefwulstet Rådslag.

(**) Denna måtning föreställes här hufvelig, hwilket den ock i Theologiskt hänseende förtjänar; men sakens rätta sammanhang beskrifwes utförligare af Knuud Leem i des Laplands Beskrifwelse, och af Probstén Tornæus.

at lott-instrumentet stadnar på et wißt rum på Trumban, anten på får, bock, get eller annat, hwar uti han märker, om honom skal gå wål i hand; hwarföre han ock samma djur, som lotten föll uppå, måste gifwa afguden til offers. Men emedan han intet är wiß, uppå hwad rum han offra skal, börjar han altså af nyo, at slå på Trumban och sjunga til des lott-märket stadnar uppå det rummet, som afguden noterad är, då skal han på samma ställe offra. Sedan griper han til Stenen, som förr är sagt, hwarmed han proberar, om hans offer är guden behageligt eller ej; är offret behageligt, då svarar han: Din tjänst är mig behagelig, din sak går wål och du skal härefter få god lycka (*). Derefter faller han i dwala och blifwer lika som half-död, uti hwilken syn honom blifwer uppenbaradt och sagt då, hwarifrån han det samma, han med stenen, efter lotten hafwer, bekomma skal; så at det intet slår honom fäst, när han derefter söker †). Eljest kunna de ock, med detta lanlande och trumbslag, allehanda skada och olycka komma

(*) Reml. Så tror Lappen sjelf.

†) Regnard har i sin Rese-Beskrifning berättat, huru han med sina Rese-Camerater försökt Lapparnes Spåkonst, och funnit den til Lapparnes egen wanheder, bestå i en hop widskapeliga gyslerier, utan werlag.

ma til wåga, ja, den som är grufwelligare,
än sin nästa ifrån lifwet bringa.

När jag nu af Pehr Rasmundson i
Enari, och Pehr Mattson i Sombio, en
wis kundskap om detta djefwulsta wäsendet
bekom, låter jag d. 5 Martii, blittida om
morgonen, mina åhörare i Sombio, kalla til
Chorum (*) i min Koj; begärandes tjänste-
ligen, at Befallningsman Wålbetrodde Ar.
Grape och Wålwise Lagman And. Plan-
tin, behagade erwisa mig den stora affection
och låta sig där sammastådes finna, så lån-
ge gudstjänsten påstode, och påhöra hwad
jag hade til at drifwa och föredraga; hwil-
ken min tjenstel. begäran de gode Herrar och
Män hos sig rum finna låto; patienterandes
så länge jag om the Fem Catechismi Huf-
wudstycken predikade och gudstjänsten fullän-
dade. Efter ändad gudstjänst, stiger jag
upp och håller en järdeles sermon til folket,
förmanandes dem til bot och bättring, med
frågan, om någon wore utaf närwarande
hop, som wille sig til Gud omwända och
den gamla surdegen öfwergifwa, han skal,
näst HERRans Natwardes anammelse, få
syndernas förlåtelse, ja, timmelig och ewig
salighet (**). Då kommer Pehr Mathsson

D 3

med

(*) Gudstjänst.

(**) Här passas och anmärkningen c införd sid. 25.
Om någon 2c.

med sin hustru, fram, och uti Justitiæ-haf-
 wandes närwaro offenteligen, med mun och
 hand, confirmerar, det han uti Enare utsä-
 ste, och efter den dag lofwade alla gamla och
 hedna med djefla tjänster så hata och förfdlja,
 som han them tilförene älskat och idkat haf-
 wer. Samma dag inviterade Herr Befall-
 ningsman Arendt Grape mig uti sin wårds,
 Lånsmannens, Hinric Hansons Kaja,
 hwilken Lånsman, förån jag wål fick sittja
 ned, börjar upprå, (tänkandes som jag intet
 skulle weta om hans boheri och afgudadyrkan,
 han wid Subbi-Träst öfwade, utan någon
 försyn, uti Herr Befallningsmans närwaro,
 mig at culpera) säjandes: O! Herr Ga-
 briel, Herr Gabriel, hwarföre går du med
 oss så strängt til werka och straffar oss så
 mycket: menar tu, at jag är någon horkarl
 eller tjuv? hwilket hans spåtska och öfwerdå-
 diga tal, såsom det gief mig högeligen til
 hjertat, så swarade jag ock honom på sam-
 ma sätt, som Apostelen swarade den arga
 Trollkarlen Elimæ, säjandes: Tu djefwulens
 barn, full med bedrägeri och all list, och
 fiende til alt det rättfärdigt är: tu skräp-
 per af tina goda gjerningar, som Phariseen
 gjorde, at tu är ingen horkarl: jo, tu är
 wårre, än en horkarl; ty jag wet, at tu
 hafwer en lång tid legat i andeligt hor och
 bolat med satan wid Subbi-Träst: jag wil
 tig

rig och bewisa, at tu är wärre, än en tiuf; ty
tu hafwer stulit och beröfwat din HERRa
Gud den ära och tjänst, som Hans Gudomes
liga ära hade bordt bekomma, och den be-
wist den leda djefwulen wid samma Träsk.
Då bytte han färgen, och kunde icke tala et
ord, utan, för sin skul, lopp ut, hwarest
han mötte en slig afgudadyrkare som han sjelf
war, neml. Rörks-wården ifrån Mansålkå,
Nils Anderfson benåmd, hwilken tyckte illa
wara, at en hop af Sombio by så lätteligen
den gamla tjänsten hade öfwergefwit; hwar-
til Lånsman svarar: Hwad hjelper? Prä-
sten wet alt ihop, så wäl som wi sjelfwe;
hwaruppå min Klofkar, som gief dem för-
bi, när de här om talte, råfåde påhöra.

Samma dag, som war d. 5 Martii;
kom en gammal man, Olof Thomafson be-
nåmd, med sin hustru och Son, fram, och
utfäste det samma, som Pehr Matfson, så
at af hela hopen 5 allenast sig i förstone, och
intet flere, hwilka jag förmanne uti en sann
pieté och gudsfruktan, bereda sig til HER-
rans Mattward dagen derefter, den jag af et
gladt hjerta wille dem administrera, såsom
jag och gjorde; lefwandes i den stadiga för-
hoppning, at de andre skulle sig småningom
omwända, hwilket och skedde. Ty samma dag
som desse fem gingo til Guds bord, som war
den 6 Martii, kommo åter 5 personer fram,

nemligen Pehr Matsons bror och hans hustru, gamla Ryrko-wården, Pehr Jonson, med sin hustru och Son, och inter flere, hwilke, efter god bekännelse, lofwade bot och bättring, dem jag åter bad bereda sig til Guds bord dagen efter, neml. Dominica Oculi, som war d. 7 Martii, då jag, efter prädikan, hela församlingen för deras afgudadyrkan, som de wid Subbi Träsk bruka, uppenbarligen straffade och största hopen hotade (hwilka woro et hårdnackadt folk) at wilja bannlysa och från HErrans Mattward mesluta och gifwa djefwulen i wåld på Kropens wågnar, som Apostelen gjorde med den blodskämmaren i Corintho, så framt de icke wela omwända och bättra sig; låtandes märka såsom jag wille resa ifrån dem til skogs-Lappmarterne; emedan tiden begynte lida, at man skulle skynda sig, för meensföret skul hemåt. Då föll hwar och en på sin knä, så man, som qwinfolk, och med gråtande tårar bådö om förlåtelse, at de så illa lefwat och sin Gud så grusweligen förtörnat hade, hwilka jag med Ewangellii hugneliga prädikan, om Guds stora Nåde och syndernas förlåtelse, tröstade, säjandes dem til, at de dagen derefter, som war d. 8 Martii, wille bereda sig til HErrans Mattward, icke, som tilförend, i synd och skrymter, utan med et rent och botsfärdigt hjerta, med en sann ån-
ger

ger och ruelse öfwer sina begångna synder, med en stadig tro til Gud om syndernas förlåtelse, för Jesu Christi förtjänst, och med et sådant upsat, at de derefter wille flyh synden, som sjelfwa djefwulen, och dageligen wandra uti et nytt och Christeligt lefwerne både för Gudi och människom. Bles alltså hela Sombio by til Gud omwänd d. 5, 6 och 7 Martii.

1670 d. 8. Martii, då största hopen af Sombio by gingo til Herrans Mattward, stånde jag Skogs-Lapparne til Rings, at bringa dem, som Sombio Lappar, til at bekänna sina synder och öfwerträdelser, och inför den Röst. Rätt gingo bröstganges på dem, drifwandes dem, genom Guds magt, at bekänna sina Trumbor, Zeiter och offerställen, utan ock til at loswa bortläggga den widskjep-pesse och afgudadyrkan, de, under den förbannade bak-dören öfwade, hwarifrån Lånsman ifrån Mansfalkå, Anders Pehrson, ingalunda gå wille, löpandes på dören, när jag om detta wäsendet begynte tala; hwilket när Befallningsman Arende Grape förnam, lät han straxt samma Lånsman inkalla, hotandes at wilja slå honom i järn och handklofwar; hwilket när Lånsman hörde, fälte han modet och ångrade hwad han af öwertighet gjordt hade, och lofwade, tillika med de andra, så detta Renshol, som sin

D 5

trum

trumba och all annan widseppelse efter den dag bortläggga. När jag nu genom Guds magt, hade dem så kommit til bekännelsen, begärade jag af den Hoff. Rätt, i synnerhet af Executoren Wälbetrodde Hr. Grape, tjänstel. (emedan jag ännu intet så lätteligen wille sättja tro til deras lefwen) at han, på Hans Kongl. Maj:ts wägnar, wille mig handen räcka, och uti sin Prosopes ställe alldenstund wi skulle skiljas uti den byen ifrån hwarandra) imponera min dräng, Eric Mathsson, at igenspika och med Kronomärke försigla denna afgudiska bakdör, och at Lapparne när jag til dem anlända mände, måtte hämta fram sina trumbor, at jag för deras ögon finge dem samma upbränna (*). Hwilken min tjänstelige anmodan Herr Besallningsman efterkom, för hwilket trogna assistance Herren Gud hans W:het så timmeligen som erwinerligen belöne! När jag infom til första byen i Lappmarken, Kiemin-kylå benämnd, efterkom drängen den stränga rätts inquisition och igenspikade den förbannade bakdören så der, som uti de andra byar; ehuruwäl Ryfharne Simon Petri och Stephan Jesso i Kittka och Mansälkä den igen söndersparkat och öpnat hade, då de isfrån Torneå marknad, om wären, år 1670, til

(*) Det samma gjorde ut Profken Tornæus i Torneå Lappmark.

tilbaka Kommo, hwilken dörr jag följande år 1671, igenspijade för deras ögon, och för deras stora förmåtenhet dem straffade, så att de efter den dag det intet mera göra torde; men ingen hämtade det året fram sina trumbor, som de inför den Lofl. Rätt lofwade, alldenstund de woro långt ifrån byen, på deras Sommarwist belagne; lofwade de alltså, året efter 1671, dem hämta til bys och leswerera mig tilhanda, och en hop så det året, som året efter, Å:o 1672, med dess tillhörige redskap, til et märke, med mig hembragte bleswo. Alltså Skogs-Lapparne, sedan de hade sin willfarelse bekänt och sina trumbor utleswererat, i Sombio, til Gud sig omwändande d. 8 Martii, 1670. Herren Gud allmäktig styrke dem i en rätt tro och med sin wärdiga Heliga Andas dem städse upplyse!

När jag nu på den händelsens ingång, fortgång och utgång, i Sombio skedde, widare tänker, får jag, efter en stunds öfwerwägande, någorlunda min dröm igen; Ty att bägge händerna af det barnet, jag födda skulle, en lång tid, hwar med framräkte framsfinger utom listwet stodo, och, efter en liten stund, gåswo sig tillbaka igen, det wil jag, som mig tyckes, så uttyda: att 2:ne hoppar af hela Sombio by, som en rund tid, för deras synders skuld, tillika med hela Corpus, bleswo ifrån Herrans Natward utslutit,

slutit, eller eljest, såsom Hedningar, varit
 utan Guds rätta kännedom och ifrån den
 rätta tron affallne, efter en liten tid, nemli-
 gen, då jag tillika med Justitiæ-betjante, kom
 ifrån Enari til Sombio igen, gäfw sig til-
 bakars, det år, gjorde ångerköp, och, för-
 medelst en sannskyldig bot och bättring, wän-
 de sig tillbaka til HErren Gud igen; lofwän-
 des all satans umgängelse öfwergefiwa. Men
 at 5 finger sig framräkte, hwad bemärker
 det annat, än at 5 personer uti den första
 och 5 uti den andra hopen och intet flere sig
 framtebde, som til omvändelsen woro benäg-
 ne, dem jag HErrans Hel. Natward hwar
 sin gång på särdeles tid och dag administre-
 rade, hwarom förr sagt år. Men at jag ha-
 de deraf en stor passion, sweda och wärk,
 såsom en hafwande qwinna plågar ha, när
 hon föda skal, det wil jag så explicera, at
 jag bar en hjertans sorg och bekymmer om
 det arma folket, som så woro förblindade,
 at HErren Gud wille dem uplysa, och gaf
 mig ingen ro förrän de, igenom Guds magt
 och den Helige Andes kraftiga medwerkän,
 måtte blifwa omvända, med hwilken sorge-
 börda jag, såsom en qwinna med barn, en
 lång tid warde hafwande och betungad; men
 såsom jag wiste mig ingen råd, huru jag
 denna passion skulle öfwerwinna, begynner jag
 alltså i samma dröm, lika som åkalla och be-
 dja

dja Gud både i Enari och sedan jag hemkom
i Kiemi Kyrka, icke allenast för Sombio och
Sodankylå, utan och Skogs-Lapparne, at
jag skulle denna passion öfvervinna, det är,
at icke allenast på min sida detta stora be-
sväret, Gud mig pålagt hade, måtte en
gång lättadt blifva och derpå en salig och
fröghedfull utgång följa, utan och detta arma
förblindade folket, genom Guds nådiga bi-
stånd, til trona omvändt warda och af djefe
mølens låstar salverat. När jag nu så uti
drömen bad Gud, at om jag ändreligen föda
skulle, jag då måtte föda et helt och fullkom-
meligt barn, då tycktes at hela Corpus
kom ut igenom min mun. Hvad är det
annat, än at jag, igenom Guds kraftiga
nådes werkan, icke allenast Lånsman, Sin-
drich Zangon, såsom Caput eller Corpus
Sombicum (*), förmedelst hans stora synds
och lasts, wid Subbi Träst föröfwad, up-
räckjande, hwilket hände i Herr Besallnings-
mannens närvaro och alla hans Medbröder
och Christendoms-Systrar dersammastådes,
utan och hela Skogs-Lappmarken, förme-
delst Guds ords predikan, som Gud lät, i
genom min mun, utgå, til en fullkomlig om-
vändelse bragte; så at nu hela Kiemi Lapp-
mark är lika som et andeligt barn, på ny
födt, samt den rätta tron, läran och guds-
tjänst

(*) Husföruddman i Byen Sombio.

tjänsten wedertagit (*). Herren Gud låte dem uti samma tro intil åndan ståndaktige blifwa och på sidstone trones åndalykt, den ewiga Saligheten bekomma.

Detta så wara passerat och sannsärdesligen händt på år, dag och ställe, som ofwan bemålt står, attesterar

GABRIEL TUDERUS,
Sacell. Enari.

2.

Danske Missionariens til Lappmarken, Thomas von Westens Berättelse om Norrska Lapparnes widskewelser, uti Bref til Swenska Presterskapet i Jämteland, Skrifwit år 1723.

De Wälärewördige, mycket Årewördige, Zederlige Prester i Jemteland och annorstädes, hwaråst Lappar tilhålla i Sweriges Rike, mine käre Bröder i Christo, önskar jag af hjertat all Nåd och wälsignelse ifrån Gud Fader i Christo genom den Heliga Andan huldeligen.

Jag har nu i et helt år omfarit i Norrlanden, Lapp, Fjälber och Fjäll, på de ställen,

(*) Se ofwanföre Anmärkningen d.

len, hwarest Lappar tilhålla, och för et par månader lika så begynt arbeta på Finnarne, Lapparne i Trundheims Lahn, til at få den orene andan i Jesu kraft utstött ifrån de torra Städer och ödemarker, uti hwilka han hit intil, på många hundrade år haft sin hwila, och til at uprätta Jesu Rike med Evangelii förkunmande efter denna werldenes Förste år dömd. Käre Bröder, då Gud gaf sin Son alla Hedningar til arf, så gaf Han ju Honom alla jordenes andar til ägendom. De arme Lappar äro och en del af de werldenes sista andar uti Norden: Lofwad ware Gud, all Barmhertighets Fader, som har låtit Besökelsens dag upgry för de arma Lappar, och warit mågtig genom mig uti min skröplighet, at han gifwit mig i alla måtto Seger genom Christum, och uppenbarat genom mig Christi Kundskaps lukt etc. Man må försåras öfwer de grusveliga willfarelser, som hafwa gådt i swang ibland Lapparna här tils, deslika hafwer icke warit ibland många Hedningar.

Det förnämsta af de omwände Lappars bekännelse är: (a) de många afgudar de haft hafwa. Radien, Alskin, Radien Gudde, f. Weralden Olmaj, Hoderaca, Bier Salmai, Pare (Solen), Maderakka, Saderakka (jordgummor från helfwetis), Vgsacha, Ingshacha, Sexgaldmi, Stillbalmi, Giasalmai, &c.

(b) Des

(b) Desutan ära de djefwulen sjelf, ty de tilstå at de icke hafwa ment annat med Fudno, Rautu, Wersta Idnu, Kiebulmai än Satan och gammal Erik.

(c) Det war dem icke nog, de tilstå at de gjordt sina egna afsidna eller döda til sin tillit och Canonicerade dem til sina Deos manes, så at de offrade til dem, tilbådo dem och fruktade dem. E. G. En Son sin Fader och bästa Faders Syskon. En Dotter sin Moder och sina Moders bästa Syskon.

(d) Saivo eller *περολατρεϊα* är utan anda; ty en hwar Lapp hade för omvändelsen sin wille Saivo eller Bisse, det är helige Själl, eller hjelpe-högar, i hvilka djefwulens Gaddeija Saivo Ollmaji stor myckenhet woro samlade, då skulle hvars och en Lapps Spiritus Familiaris wara til hans tjänst i alla tilfällen, och de gingo i Skolan i Saivo hos dem, som hos sina Lärare och fingo Noibes vacigne af dem, de hade ock Herrar: Saivogelle för sitt lif och Sainelde för sina resor. Dessa hafwa warit deras endaste Gud och hopp, på dem hafwa de använt all deras swett och medel, och när som Lapparne icke så noga tjänste och fruktade dem, eller gjorde, som de i drömmar wid Myra (*vocabulum provo-*
gan-

candi diabolum) på Kabdu förelade, så hotade de Lapparna med döden.

- (e) Så hafwa de och öfwer allt upväckt sig af de döda Faniekar, som de inbillade sig at hämta ifrån Jumikaimo, och brukade dem til sina offer och lön.
- (f) Kobda eller Cum Comime är öfwer allt och den tro de på. Axielvo, Gicagie, Bietetat, Vientes och Jelnus det är ju djefwulens påkallelse.
- (g) Det är förskräckeligt huru de helige Sacramenterne bespottas hos dem, igenom andra satans Sacramenter; ty de fleste af dem äro om döpte eller som de kalla det Udde-ne molanket och Sarakamn, och gifwer barnet wid stielko et annat namn, än Prästen det gifwit (*), och den samma dag de ärna gå til Guds Bord, då förut gå de til bords hos djefwulen och hålla en måltid, som de kalla Taxa Magave, åtandes litet och säga dat le Sarakaggare ranne och bedja så Sarakka om förlåtelse, at de nödgas gå til Ibmeigari (til Guds Bord).
- (h) Deras Theologia Gentilis war helt och hållit emot Gud och Hans ära; ty de dödas upståndelse tro de icke, men wäntade en lekamen i Mublenaimo, och derifrån at fara til Ewigkets werlden. De
- E
- ras

(*) Denna sed förklarar närmare i Proffsten Tornæi Beskrifning om Lappland.

ras anda och djurens skulle fara ifrån krogen till Radien Ratskin; men de krogpar de nu hade, woro beredde af Maderakka, och dersöre enär de dödde, skulle de alltid blifwa i jorden: De trodde ingen fördömas eller förana till Rothamme, utan de som hafwa stulit och warit illsinade; men största Naiden, Trullkarlar, lesde bäst i Mublenaimo och Ibelaïmo.

Alla dessa förenämnde eländigheter har jag funnit hos de Norrska Lappar, och dersöre anförer dem till Eders Wördigheter, at I wille bewefas deraf till barmhertighet och hielp emot Edra Lappar; Ty at Swenske Lappar ligga under samma Hedendomi, som wåre, det har jag alt för klara bewis upå, och på många ställen hos Eder, äro de Swenske Lappar hos Eder långt starkare uti Fialkyngier (Swartkonsten), än wåre, och äro wåra Lappars Scholemästare och anförare.

Den ädla Freden, som Gud hafwer gifwit de Nordiska Riken wilt och wiserligen gifwa den frukten, at de Norrske och Swenske Andelige räcka hwarandra Samfundshänder, till Lapparnas uplysning och omwändelse till den sanna Religionen: derwid skeddde at den ene Lappen ej försörde den andra, eller styrkte ondt uti den andra. Det worde då at önska, för det första; at det skeddde

en allvarlig förmaning uti all Christelig
saksmodighet, uti de Swenska Lappars we-
derstyggeligheter, och deras omvändelse, af
alt rätt hjerta utan skrymtan och en gång
med allwara måtte befordras, som hos oss
skjedt är; Ty eljest fruktar jag före, at wå-
re försöras wäldeligen af de andra, som jag
såg i Salten, hwaräst Swenske Lapp-Nai-
der woro werkeligen Strohifsynagogii (*) Sa-
tanæ, och gäfwro Religions-Ordres ut til wå-
ra, och här på Snasen ser jag nu med alt
för stor bedröfwelse, huruledes de Swenske
Lappar i Hackkiölen hafwa bortlockat en
stor del af våra at undfly omvändelsen.
Och andre, som äro nu här tilstådes, dem
hafwa de förmanat före at mista sitt hufwud,
än quittera deras Kobda.

Många priswärdige anstalter til oddes-
lighets ihogkommelse äro gjorde i Sverige,
til Lapparnas omvändelse. Mig synes der
fattas en ting, nemligen at de Swenske
Lapp-Präster eller i deras ställen, gudfruk-
tige Catechetå borde fara omkring hos Lap-
parna och lesa ibland dem, som ljus bland
det förargeliga släktet, lika som våre Mis-
sionarii göra; ty eljest blifwa de swårligen
omwände, och hwad hjälper det, at de höra
några gånger predikan om året, så länge
afguderiet och satans Samfunder äro icke af-
hjer-

(*) Tydsk böra läsas: Protosynagogoi.

hjärtat utrifne, med en sann omvändelse, och Guds Ords Såd fallit rätt in i hjertat med beständig Catecherisation och precibus. (Böner).

Jag wet et ställe i Torned Lappmark nemligen i Juidiager, hwarest de Swenske Lappar äro så gudfruktige, asguda-hatare, wäl uplyste, sckelige, at jag håller dem förre, at wara ibland de bästa Christna jag kanner; Ty jag har i Finnmarken talt med många af dem, och alt det goda är med en endaste Prästs Herr Gabriels (*) slit uträddt; men sedan har jag icke sunnit sådana Swenska Lappar.

Låtom of nu i Jesu namn emot werldenes anda arbeta med all kraft, at icke satan skal så flera själar af den arma Nationen: det är nog at största delen är helt och hållet faren Rautu i wäld. Eika som i de twänne förra Missions-Resor äro Finnmarkens Finnar omwände genom Guds Nåd och ån genom Missionarium och Catechetarium bragte til den andeliga wäxt i Christo, at jag håller nu före Lappmarkens Finnar eller Lappar, at wara wäl uplyste och goda Christna; så har Gud i denna min tredje Missions-Resa icke mindre wälsignat mig och mitt ringa arbete i Norlanden och Trundheims ort, at så widt hit tills rest är, så
has

(*) Tuder.

har Gud utkastat den gamle draken och Riket är blifwit Christi. De fåre Lappar hafwa bekändt frivilligtigen deras eländigheter och döds-synder: De hafwa gråtit bitterligen öfwer deras synder, uprättat et fast pakt (*) med Gud igen, anammat med all lydighet våra bud, som wi gåfwo i Christo, och en stor del gifwit klara kännerecken derpå, at Gud är i dem och de i Gudi. Den samma Nåden wil ock Gud öfverflyteligtigen gifwa Eder på den Swenska sidan, när werket blir angripit i Guds kraft och andeligen: och efter som I har arbetat på Lapparna hos Eder, för än jag arbetat på våra Lappar; ty wi hafwe i långan tid icke skjött dessa arma Fåren, hwilket wi med wanmødighet bekänne; så åtager dock Andan Seger öfwer satan, och låter icke af at bestrida den Samaritaniska Lappmarken med Guds Andas wapen, in-til dess I Satanam krosat under Edra fötter och alla Edra Lappar warda Christne af hjertat. Sannerligen dess lön skal wara stor i himmelen, som först begynner slaget med Lapp-djefwulen, och HERren hans Gud ware med honom. Jag wet det äro sådana sinnade hos Eder; Ty jag försporde med glädje i Salten, at en Swensk Prost gjorde alswara deraf, och wille icke tåla at de Swenske Lappar längre skulle wara Baals och

(*) Förbund.

och HERRans tjänare, och at han dag och natt gjordt all sin flit til Lapparnas sanna omvändelse. Gud wet huru gärna jag welat tala dessa ting närwarande med Eder, som jag ock tänkte; men Snase-Lapparne tillåta mig icke at förlåta dem så hastigt; derföre har jag ursändt härifrån et expresse bud, at jag icke skulle mista denna lägenhet wid Eder närwarelse på Lefwångers Marknad. Synes Eder nu at det är rätt, som jag har på Guds wagnar, här påmint, som jag wet at det är rätt i Jesu Christo, så wille J uppfylla min glädje deruti, at J wille gifwa mig til tröst Edert goda och Christeliga swar häruppå.

Twå ting har jag at bedja Eder Broderligast om, wid Christi Kärlighet, och om der är något samfund i andan. Först at J aldrig wille emottaga några Lappar härifrån, som undansly omvändelsen, och resa härifrån för den orsak, at de ej wilja mista sina afgudar, efter de föremena sig i Swerige få bruka deras gamla wantro i säkerhet: Sådana wille J strax sända hem til oss, det samma wilje wi ock göra med Edra, endr någon Lapp af de Swenska hitlöper, til at undsly omvändelsen hos de Swenska, och som i dessa dagar äro åtskillige bortdragne til Hartwols östra sida, allenast derföre, at de förnimma, at den gamla ogudaktigheten icke mera måtte brukas, der

derföre wille de icke möta mig i Snasen. Så wille J bewisa mig NB. den Barmhertighet, at J wille sända dem tillbaka. Ibland dem så woro Olof Nilson kallad Winkels Olle, hans Son Zacharias Olson, men Lars Larsson skal wara dragen i Råfsund.

För det andra efter som i Graig i Öfwer-Hallen då jag i några weckor behandlade til Saligheten 70 Lappar, mig undanlupit 2:ne Lappar, nemligen Jon Siulson och Jon Torkilsson, och desse arme Själ- lar hafwa sedan skändeligen utspridt i Själ- len både i Harumby och Harkelen, at jag brukade sätta Lapparna i Mörkstugan, binda dem, pålagga dem otaliga plågor, hwilket älsammans är den största lögn af Satan, som wil afwända Sjären ifrån den, som på Guds wagnar wil söka dem samlade til Guds Rike: Så wille Eders Bälärewordigheter icke tro sådant; jag wil altid wis- sa, at jag sjelf förr wille dö, förr än jag skulle wara orsak til någon Lapps eländig- het; det wet Gud at jag älskar dem alt för högt; men helfwetit och djeflarna wille jag hafwa skild ifrån dem och derpå wägar jag mitt lif genom nåden.

Detta wille J wara mine witnen til, i fall annorledes blefwe i Edra Fjäll spargerat. Guds Sanningebud kan ju icke komma med swärd eller hårdhet, (utan med) Guds Ord, Hans Anda och kraft i största Färlighet. Om

Om hos Eder wore at bekomma Novum Testamentum, idiomate Lapponico per Rangium, cura Rectoris Hernösandensis, så gören I mig en stor tjenst, at I wiljen skicka mig et Exemplar, och ännu större at jag finge flera, det jag gärna med all tacksamhet wil betala, efter det pris, som åsundas.

Och nu är min sista begäran denna, at Eders Bålärewördigheter, wille hålla mig til gods, och förklara alt til det bästa denna min Skrifwelse; En Gud är mitt witne, at jag har skrifwit detta altsammans inför Guds ansigte i min hjertans innersta bedröfwelse öfwer de försörda Får, och i hopp at Christus skal i denna sidste werldenes tid förbarma sig öfwer det arma Lapp-Folket.

Nu ware då Saliggörelsen och Riket och magten Gudi och Christo, dertil säge himmelen, der til säge Sverige och Norrige Almen.

Mine käre Bröders i Christo, de Bålärewördige och Årewördige Prästers i Jemteland och annorstädes, hwarest Lappar äro underliggande,

Skrifwit år 1723. Bållwilligste tiktare och medsigdare til Guds Rike

THOMAS von WESTEN.

